

ПРАВИЛА ПРОВЕДЕННЯ

І та ІІ етапів Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів обласного комунального територіального відділення Малої академії наук України у 2017/2018 н. р.

1. Мета і завдання

1.1. Всеукраїнський конкурс-захист науково-дослідницьких робіт учнів-членів обласного відділення МАН (далі - Конкурс) проводиться з метою творчого та інтелектуального розвитку дітей, виховання їх у дусі патріотизму, демократичних цінностей, прищеплення навичок науково-пошукової роботи, створення умов для формування інтелектуального потенціалу нації.

1.2. Основними завданнями Конкурсу є виявлення, підтримка обдарованих дітей, залучення інтелектуально і творчо обдарованої учнівської молоді до науково-дослідницької та експериментальної роботи, формування активної громадянської позиції, виховання самостійності, наполегливості, вміння висловлювати й доводити власну думку.

2. Терміни, місце та Правила проведення Конкурсу

2.1. Конкурс проводиться у три етапи:

I етап (районний (міський)) – у грудні-січні 2017/2018 навчального року у міському відділенні МАН, філіях та наукових товариствах учнів;

II етап (обласний) – у січні - лютому 2018 року в м. Тернополі у два тури:

I тур – 27 січня 2018 року (виконання контрольних завдань із базових дисциплін);

II тур – 17 лютого 2018 року (захист науково-дослідницьких робіт);

III етап (Всеукраїнський) проводиться в березні-травні 2018 року в м. Києві.

Конкурс проводиться в таких секціях відповідно до наукових відділень Малої академії наук України:

Назва відділення	Секція	Базова дисципліна
I. Літературознавства, фольклористики та мистецтвознавства	1. Українська література	Українська мова та література
	2. Зарубіжна література	Українська мова та література, зарубіжна література (за вибором)
	3. Фольклористика	Українська мова та література
	4. Мистецтвознавство	Українська мова та література
	5. Літературна творчість	Українська мова та література
II. Мовознавства	1. Українська мова	Українська мова та література
	2. Російська мова	Російська мова
	3. Іспанська мова	Іспанська мова
	4. Англійська мова	Англійська мова
	5. Німецька мова	Німецька мова
	6. Французька мова	Французька мова
	7. Польська мова	Польська мова
III. Філософії та суспільствознавства	1. Філософія	Історія України
	2. Соціологія	Історія України
	3. Правознавство	Історія України

	4. Теологія, релігієзнавство та історія релігії	Історія України
	5. Педагогіка	Українська мова та література
	6. Журналістика	Українська мова та література
IV. Історії	1. Історія України	Історія України
	2. Археологія	Історія України
	3. Історичне краєзнавство	Історія України
	4. Етнологія	Історія України
	5. Всесвітня історія	Історія України
V. Наук про Землю	1. Географія та ландшафтознавство	Географія
	2. Геологія, геохімія та мінералогія	Географія
	3. Кліматологія та метеорологія	Географія
	4. Гідрологія	Географія
VI. Комп'ютерних наук	1. Комп'ютерні системи та мережі	Математика
	2. Безпека інформаційних та телекомунікаційних систем	Математика
	3. Технології програмування	Математика
	4. Інформаційні системи, бази даних та системи штучного інтелекту	Математика
	5. Internet-технології та WEB дизайн	Математика
	6. Мультимедійні системи, навчальні та ігрові програми	Математика
VII. Технічних наук	1. Технологічні процеси та перспективні технології	Фізика, математика (за вибором)
	2. Електроніка та приладобудування	Фізика, математика (за вибором)
	3. Матеріалознавство	Фізика, математика (за вибором)
	4. Авіа- та ракетобудування, машинобудування і робототехніка	Фізика, математика (за вибором)
	5. Інформаційно-телекомунікаційні системи та технології	Фізика, математика (за вибором)
	6. Екологічно безпечні технології та ресурсозбереження	Фізика, математика (за вибором)
	7. Науково-технічна творчість та винахідництво	Фізика, математика (за вибором)
VIII. Математики	1. Математика	Математика
	2. Прикладна математика	Математика
	3. Математичне моделювання	Математика
IX. Фізики і астрономії	1. Теоретична фізика	Фізика
	2. Експериментальна фізика	Фізика
	3. Астрономія та астрофізика	Фізика
	4. Аерофізика та космічні дослідження	Фізика

X. Економіки	1. Економічна теорія та історія економічної думки	Математика
	2. Мікроекономіка та макроекономіка	Математика
	3. Фінанси, грошовий обіг і кредит	Математика
XI. Хімії та біології	1. Загальна біологія	Біологія, хімія (за вибором)
	2. Біологія людини	Біологія, хімія (за вибором)
	3. Зоологія, ботаніка	Біологія, хімія (за вибором)
	4. Медицина	Біологія, хімія, фізика (за вибором)
	5. Психологія	Біологія, історія України (за вибором)
	6. Хімія	Хімія
	7. Валеологія	Біологія, хімія (за вибором)
XII. Екології та аграрних наук	1. Екологія	Біологія, хімія, українська мова (за вибором)
	2. Охорона довкілля та раціональне природокористування	Біологія, хімія, іноземна мова (за вибором)
	3. Агрономія	Біологія, хімія (за вибором)
	4. Ветеринарія та зоотехнія	Біологія, хімія (за вибором)
	5. Лісознавство	Біологія, математика (за вибором)
	6. Селекція та генетика	Біологія, математика (за вибором)

2.2. Програмою Конкурсу передбачено:

- заочне оцінювання науково-дослідницьких робіт;
- оцінювання навчальних досягнень учасників із базових дисциплін;
- захист науково-дослідницьких робіт.

3. Учасники Конкурсу

3.1. У Конкурсі беруть *участь учні 9-11 класів* загальноосвітніх навчальних закладів та учні (вихованці, слухачі) відповідного віку позашкільних, професійно-технічних навчальних закладів, студенти вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації, члени шкільних, районних (міських) наукових товариств учнів, які активно займаються науково-дослідницькою діяльністю (*Для учнів 6-8 класів буде проведено конкурс дослідницьких робіт у квітні – травні 2018 року*).

3.2. У II етапі Конкурсу беруть участь слухачі філій, відділень, наукових товариств, які мають певні успіхи в науково-дослідницькій роботі і стали переможцями I етапу Конкурсу (зайняли I, II, III місця).

3.3. Учасник Конкурсу може брати участь у декількох секціях або відділеннях за умови подання такої ж кількості робіт відповідно до обраних секцій. У разі не співпадання базових дисциплін та рівнів завдань у секціях за рішенням журі учасник повинен писати декілька контрольних робіт.

3.4. Учасник Конкурсу не може подавати однакові за змістом роботи у різні секції.

3.5. Рішення про заміну попередньо заявленого учасника Конкурсу приймає голова оргкомітету відповідно до офіційного звернення.

3.6. До місця проведення Конкурсу учасники прибувають організовано у супроводі керівника команди, який призначається з числа керівників гуртків, секцій, вчителів, викладачів навчальних закладів, активних учасників підготовки учнів до конкурсу. На керівника команди покладається відповідальність за життя і здоров'я членів команди та підготовку документів щодо участі в Конкурсі.

Питання присутності керівників команд, наукових керівників учасників Конкурсу під час захисту науково-дослідницьких робіт вирішується оргкомітетом.

3.7. Категорично забороняється втручання батьків учасників та інших сторонніх осіб у процедуру проведення Конкурсу і розгляду апеляцій.

3.8. Учасники Конкурсу зобов'язані дотримуватися вимог цих Правил, програми конкурсу, норм поведінки, правил техніки безпеки та виконувати рішення оргкомітету й журі.

3.9. У разі порушення цих вимог спільним рішенням оргкомітету та журі учасники можуть позбавлятися права на участь у конкурсі.

4. Керівництво Конкурсу

4.1. Керівництво з підготовки та проведення I етапу Конкурсу здійснюють: органи управління освітою райдержадміністрацій, Бережанської, Кременецької, Тернопільської та Чортківської міських рад, відповідальні за роботу філій, керівники наукових товариств та навчальних закладів, на базі яких працюють секції обласного територіального відділення МАН України.

4.2. Керівництво з підготовки та проведення II етапу Конкурсу здійснює:

- управління освіти і науки облдержадміністрації;
- Тернопільське обласне комунальне територіальне відділення МАН України;
- Президія обласного відділення Малої академії наук України;
- Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка;
- Тернопільський національний технічний університет ім. І. Пулюя;
- ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет ім. І. Я. Горбачевського МОЗ України»;
- Тернопільський національний економічний університет.

5. Умови визначення результатів Конкурсу

5.1. Визначення результатів I та II етапів Конкурсу здійснюється за умови участі учасників у всіх розділах програми:

- заочне оцінювання науково-дослідницької роботи (25 балів);
- оцінювання навчальних досягнень з базової дисципліни (30 балів);
- захист науково-дослідницької роботи (45 балів).

Максимальна оцінка становить 100 балів.

5.2. Заочне оцінювання науково-дослідницьких робіт.

Заочне оцінювання науково-дослідницьких робіт проводиться попередньо, відповідно до представлених матеріалів.

Учні 10-11 класів подають науково-дослідницькі, експериментальні, конструкторські роботи, учні 9 класу – реферативні роботи.

Роботи повинні мати проблемний характер, що підтверджує обізнаність конкурсанта щодо сучасного стану галузі дослідження, опанування ним методики експерименту, наявність власних даних дослідів, спостережень, пошукової роботи, обробки результатів аналізу та узагальнення. Робота повинна ґрунтуватись на певній науковій базі (посилання на відповідну літературу, її перелік) і відображати власну позицію дослідника (додаток 1).

Тематика науково-дослідницьких робіт не обмежується.

До розгляду не приймаються роботи, тема і зміст яких не відповідають профілю секції; роботи, що були представлені у попередні роки і не мають суттєвого доопрацювання; роботи, які є плагіатом; компілятивні роботи без самостійного дослідження, опрацювання джерел та власних висновків з обраної тематики.

Роботи, що подаються на секції іноземних мов, повинні носити виключно мовознавчий напрям, виконуватися державною мовою. До роботи додається анотація іноземною мовою. Захист проводиться також іноземною мовою.

Роботи із зарубіжної літератури виконуються державною мовою.

Під час заочного рецензування та оцінювання науково-дослідницьких робіт відділень математики, фізики і астрономії, економіки, технічних, комп'ютерних наук, хімії та біології, наук про Землю, екології та аграрних наук (крім секції науково-технічної творчості та винахідництва) враховуються:

1	Актуальність теми дослідження	3 бали
2	Наявність елементів наукової новизни	6 балів
3	Обґрунтованість отриманих результатів	6 балів
4	Повнота огляду відомих результатів, близьких до теми	5 балів
5	Відповідність вимогам оформлення наукових робіт (структурованість, грамотність, культура оформлення обов'язкових посилань на використані джерела)	5 балів
Усього		25 балів

Під час заочного рецензування та оцінювання науково-дослідницьких робіт секції науково-технічної творчості та винахідництва враховуються:

1	Актуальність, практичне, прикладне значення роботи	5 балів
2	Наявність елементів науково-технічної новизни, евристичність роботи	5 балів
3	Системність і повнота у розкритті теми; аргументованість висновків, їх відповідність отриманим результатам	5 балів
4	Дослідницький характер роботи; доцільність та коректність використаних методів дослідження	5 балів
5	Функціональна спроможність винаходу, наявність патенту	2 бали
6	Відповідність вимогам оформлення наукових робіт (структурованість, грамотність, культура оформлення обов'язкових посилань на використані джерела)	3 бали
Усього		25 балів

Під час заочного рецензування та оцінювання науково-дослідницьких робіт відділень історії, філософії та суспільствознавства, філології та мистецтвознавства (крім секції літературної творчості) враховуються:

1	Аргументованість вибору теми дослідження, чіткість постановки проблеми, мети та завдань дослідження	3 бали
2	Вміння чітко і ясно викладати свої думки, критично осмислювати використані джерела	5 балів
3	Самостійність, оригінальність і доказовість суджень, наявність елементів наукової новизни	6 балів
4	Повнота у розкритті теми, глибина аналізу літературних даних	5 балів
5	Обґрунтованість поданих висновків, їх відповідність поставленим завданням та меті дослідження	3 бали
6	Відповідність вимогам оформлення наукових робіт (структурованість, грамотність, культура оформлення обов'язкових посилань на використані джерела)	3 бали
Усього		25 балів

Під час заочного рецензування та оцінювання науково-дослідницьких робіт секції літературної творчості враховуються:

1	Повнота розкриття теми та художніх образів	11 балів
2	Оригінальність образно-художнього мислення	8 балів
3	Власна творча неповторність	4 бали
4	Грамотність викладу, культура оформлення	2 бали
Усього		25 балів

Під час заочного рецензування та оцінювання реферативних робіт учнів 9 класу враховуються:

1	Аргументованість вибору теми дослідження, чіткість постановки проблеми, мети та завдань дослідження	5 балів
2	Актуальність теми дослідження	5 балів
3	Повнота у розкритті теми. Глибина аналізу літературних даних	6 балів
4	Самостійність, оригінальність і доказовість суджень	3 бали
5	Вміння чітко і ясно викладати свої думки	4 бали
6	Відповідність вимогам оформлення реферативних робіт (структурованість, грамотність, культура оформлення обов'язкових посилань на використані джерела)	2 бали
Усього		25 балів

Спірні питання щодо підсумків заочного оцінювання науково-дослідницьких робіт учасників розглядаються під час захисту.

Якщо учасник конкурсу не погоджується із результатами заочного оцінювання, під час захисту роботи йому надається можливість навести відповідні аргументи щодо свого дослідження. За рішенням журі попередня оцінка може бути змінена.

5.3. Оцінювання навчальних досягнень учасників із базових дисциплін.

Оцінювання навчальних досягнень учасників із базових дисциплін передбачає виконання завдань за трьома рівнями складності:

- I рівень – 4 завдання по 2 бали за кожне (загалом 8 балів);
- II рівень – 3 завдання по 4 бали за кожне (загалом 12 балів);
- III рівень – 2 завдання по 5 балів за кожне (загалом 10 балів).

Максимальна сума балів, яку може набрати учасник за виконання завдань з базової дисципліни - 30 балів.

Завдання може містити декілька питань, бути представлене у вигляді тестів.

Виконання завдань із базових дисциплін здійснюється протягом трьох астрономічних годин.

5.4. Захист науково-дослідницьких робіт.

Автор кожної роботи отримує аргументовану рецензію у письмовому вигляді.

Захист науково-дослідницьких робіт проходить окремо в кожній секції. Усі члени секції, присутні на захисті, можуть брати участь у ньому як опоненти.

Для захисту роботи автору надається до 10 хвилин, для відповіді на запитання – до 3 хвилин.

Роботи, які надійшли після встановленого терміну подання **(09.02.2018 р.)**, у конкурсі участь не беруть і членами журі не оцінюються.

Захист науково-дослідницьких робіт у відділеннях математики, фізики й астрономії, економіки, технічних, комп'ютерних наук, хімії та біології, наук про Землю, екології та аграрних наук оцінюється за такими критеріями:

1	Аргументованість вибору теми і методів дослідження	9 балів
2	Ступінь самостійності та особистий внесок автора у роботу	15 балів
3	Чіткість, логічність, послідовність, грамотність викладання матеріалу	7 балів
4	Кваліфіковане ведення дискусії (вичерпність відповідей і змістовність заданих питань)	9 балів
5	Культура мовлення, вільне володіння матеріалом	5 балів
Усього		45 балів

**Захист науково-дослідницьких робіт у
відділеннях історії, філософії та суспільствознавства, філології та
мистецтвознавства оцінюється за такими критеріями:**

1	Аргументованість вибору теми дослідження	8 балів
2	Критичний аналіз досліджуваної проблеми з виявленням особистого внеску учасника конкурсу в розв'язання порушеної проблеми	14 балів
3	Чіткість і логічність, послідовність, грамотність викладання матеріалу	7 балів
4	Кваліфіковане ведення дискусії (вичерпність відповідей і змістовність заданих запитань)	8 балів
5	Культура мовлення, вільне володіння матеріалом	5 балів
6	Наявність і доцільність додаткового матеріалу, що унаочнює основні результати дослідження (мультимедійна презентація, схеми, таблиці, малюнки, роздатковий матеріал тощо)	3 бали
Усього		45 балів

Захист реферативних робіт оцінюється за такими критеріями:

1	Аргументованість вибору теми дослідження	8 балів
2	Глибина аналізу досліджуваної проблеми, повнота у розкритті теми	14 балів
3	Чіткість і логічність, послідовність, грамотність викладання матеріалу	7 балів
4	Кваліфіковане ведення дискусії (вичерпність відповідей і змістовність заданих запитань)	8 балів
5	Культура мовлення, вільне володіння матеріалом	5 балів
6	Наявність і доцільність додаткового матеріалу, що унаочнює основні результати дослідження (мультимедійна презентація, схеми, таблиці, малюнки, роздатковий матеріал тощо)	3 бали
Усього		45 балів

На результати оцінювання контрольної роботи можна подавати апеляцію. Усі одержані оцінки вважаються остаточними, якщо протягом однієї години після оголошення результатів контрольних завдань, учасником конкурсу не подано до оргкомітету апеляції в довільній письмовій формі.

Бали, за участь у всіх розділах програми, визначаються та фіксуються в підсумковому протоколі. Після оголошення результатів оцінка вважається остаточною та оскарженню не підлягає.

Апеляційні заяви після оприлюднення підсумкового протоколу не приймаються.

6. Визначення переможців та нагородження

6.1. Конкурс носить особистісний характер. Переможці визначаються в кожній секції за сумою балів, отриманих учасниками у всіх розділах програми Конкурсу, визначається одне - I місце, два – II місце, три – III місце.

Перше місце не визначається, якщо учасник не набрав 85 балів.

Друге місце не визначається, якщо учасник не набрав 80 балів.

Третє місце не визначається, якщо учасник не набрав 75 балів.

6.2. При рівності сум балів декількох учасників місце визначаються з урахуванням підсумків захисту науково-дослідницьких робіт.

6.3. Переможці Конкурсу нагороджуються дипломами I, II, III ступенів.

6.4. Результати проведення II етапу Конкурсу затверджуються відповідним наказом управління освіти і науки облдержадміністрації.

6.5. Учасником III етапу Конкурсу може бути тільки один представник від кожної секції, який зайняв перше місце (як виняток друге) у II етапі Конкурсу.

7.Журі та оргкомітет конкурсу

7.1. Склад районних (міських) оргкомітетів і журі, а також рішення відповідних оргкомітетів затверджуються наказами органів управління освітою райдержадміністрацій, міських рад.

7.2. Журі конкурсу формується відповідно до секцій наукових відділень з фахівців кожного профілю, педагогічних працівників вищих навчальних закладів, викладачів, учителів, методистів тощо.

7.2.1. Журі секції очолює голова, який може мати одного або кількох заступників та секретаря; решта - члени журі, доручення між якими розподіляє голова або його заступник.

7.2.2. Кількість членів журі не повинна перевищувати третини від кількості учасників Конкурсу.

7.2.3. Склад журі оголошується на відкритті Конкурсу.

7.2.4. Членами журі не можуть бути наукові керівники учнівських робіт.

7.2.5. Журі рекомендує кандидатів до складу команд для участі у наступному етапі конкурсу.

7.3. Оргкомітет створюється із числа керівників установ та організацій, що проводять Конкурс, викладачів вищих навчальних закладів, громадських організацій, товариств, благодійних фондів тощо.

7.3.1. Очолює оргкомітет голова, який має заступників і секретаря. Голова оргкомітету здійснює розподіл доручень між його членами та керує роботою з організації проведення Конкурсу.

7.3.2. Проводить організаційну роботу з підготовки Конкурсу, визначає і забезпечує порядок його проведення, створює робочі групи Конкурсу.

7.3.3. Готує документацію для проведення Конкурсу (програми, дипломи, бланки протоколів, звіти тощо).

7.3.4. Формує склад учасників II етапу Конкурсу із числа переможців I етапу на основі відповідних підсумкових документів (протоколів, заявок).

7.3.5. **За поданням журі приймає рішення щодо визначення і нагородження переможців II етапу Конкурсу, визначає остаточний склад команд для участі у III етапі Конкурсу.**

7.3.6. Складає звіти про проведення Конкурсу. Рішення за підсумками проведення Конкурсу підписується головами оргкомітету, журі та секретарем і завіряється печаткою органу управління освітою, на який покладено відповідальність за його проведення.

У рішенні обов'язково зазначається:

- прізвище та ім'я (в називному відмінку) переможця Конкурсу, назва навчального закладу та клас;

- прізвища, імена кандидатів, які входять до складу команди для участі в III етапі Конкурсу;

- короткий аналіз і висновки щодо результатів та рівня проведення Конкурсу.

7.3.7. Сприяє висвітленню результатів Конкурсу в засобах масової інформації.

8. Документація для участі у II етапі Конкурсу

8.1. Для участі у II етапі Конкурсу необхідно подати такі документи:

до 15 січня 2018 року:

- короткий інформаційно-аналітичний звіт про проведення I етапу конкурсу-захисту (додаток 2);

- протоколи I етапу конкурсу-захисту (додаток 3);

- заявки на участь у II етапі конкурсу-захисту (додаток 4);

до 9 лютого 2018 року:

- науково-дослідницькі (10-11 класи) та реферативні роботи (9 клас), тези науково-дослідницьких робіт (до кожної роботи) в друкованому та електронному вигляді;

- паспорти експонатів, за їх наявності (додаток 5);

- анкети учасників II етапу конкурсу та 2 фотографії (3x4) (додаток 6).

9. Фінансування Конкурсу

9.1. I етап конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів Тернопільського обласного комунального територіального відділення Малої академії наук України проводиться за рахунок місцевих бюджетів або інших джерел фінансування відповідно до чинного законодавства

9.2. II етап конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів Тернопільського обласного комунального територіального відділення Малої академії наук України проводиться за кошти обласного відділення Малої академії наук України в межах видатків, передбачених кошторисами, затвердженими в установленому порядку (оплата журі, оргкомітету, придбання канцтоварів). Витрати на проїзд учасників Конкурсу і керівників команд, харчування в дорозі та під час конкурсу-захисту забезпечується за кошти відряджаючих установ та організацій.

ОСНОВНІ ВИМОГИ
до написання, оформлення та представлення
учнівських науково-дослідницьких робіт

1. Загальні положення

1. На конкурс подаються роботи проблемного (пошукового) характеру, які відповідають віковим інтересам та пізнавальним можливостям учнів, свідчать про обізнаність учасників конкурсу щодо сучасного стану галузі дослідження, опанування ним методики експерименту.

Тематика науково-дослідницьких робіт має відповідати напрямкам роботи секцій наукових відділень Малої академії наук України.

2. Кожна робота має ґрунтуватись на певній науковій та експериментальній базі, містити власні дані дослідів, спостережень чи пошукової роботи; їх обробки, аналізу та узагальнення; посилання на відповідні наукові джерела та відображати власну позицію дослідника.

У роботі мають бути чітко відображені наступні аспекти: визначення мети, об'єкта та предмета дослідження, завдання, методика дослідження, відмінність та перевага запропонованих підходів і результатів. Зміст та результати досліджень викладаються стисло, логічно, грамотно та аргументовано, без загальних слів, міркувань, бездоказових тверджень, тавтології.

Назва роботи має бути стислою та відповідати суті наукової проблеми (завдання), що вирішується.

3. До наукової роботи обов'язково додаються відгуки наукових керівників та рецензії відповідних фахівців (досвідчених педагогів, науковців, спеціалістів із певної галузі).

Достовірність наведених у роботі результатів підтверджується науковим керівником у відгуку.

4. Науково-дослідницька робота оформляється у двох примірниках: один використовується журі під час оцінки роботи, другий – учасником під час захисту. Примірники мають бути ідентичними.

5. До розгляду не приймаються роботи, тема та зміст яких не відповідають профілю секції; роботи, які були представлені в попередні роки та не мають суттєвого доопрацювання; роботи, які є плагіатом; компілятивні роботи без самостійного дослідження, опрацювання джерел і власних висновків з обраної тематики.

Автори цих робіт після етапу заочного оцінювання науково-дослідницьких робіт отримують відповідну рецензію і до участі в наступних етапах конкурсу не допускаються.

Також до розгляду не приймаються роботи без тез, відредагованих та оформлених відповідно до даних вимог.

2. Структура роботи

Робота має бути побудована за певною структурою. Основними її елементами в порядку розташування є: титульний аркуш, тези, зміст, перелік умовних позначень (за необхідністю), вступ, основна частина, висновки, список використаних джерел, додатки (при потребі).

3. Вимоги до змісту роботи

1. Титульний аркуш.

Титульний аркуш є першою сторінкою роботи, що заповнюється за зразком (додаток 5.1).

2. Тези.

У тезах (текст обсягом до 1 сторінки) подається стисла характеристика змісту науково-дослідницької роботи з визначенням основної мети, актуальності та завдань наукового дослідження. Також у них зазначаються висновки та отримані результати проведеної роботи.

У заголовку тез наводяться такі дані: назва роботи; прізвище, ім'я, по батькові автора; назва територіального відділення МАНУ; назва базового позашкільного навчального закладу; навчальний заклад; клас; населений пункт; прізвище, ім'я, по батькові, посада (за

наявності – науковий ступінь, вчене звання) наукового керівника.

3. Зміст.

Зміст подається на початку роботи. Він містить найменування та номери початкових сторінок усіх розділів, підрозділів та пунктів (якщо вони мають заголовок), зокрема вступу, висновків до розділів, загальних висновків, додатків, списку використаних джерел тощо.

Зміст фактично має бути планом науково-дослідницької роботи і відображати суть поставленої проблеми, структуру та логіку дослідження.

4. Перелік умовних позначень, символів, скорочень і термінів (при потребі).

Якщо в роботі використано специфічну термінологію, а також маловідомі скорочення, нові символи, позначення тощо, то їх перелік подається у вигляді окремого списку, який розміщується перед вступом.

Перелік має розташовуватись двома стовпчиками. Ліворуч в абетковому порядку наводяться умовні позначення, символи, одиниці скорочення або терміни, праворуч — їх детальне розшифрування.

Якщо в роботі спеціальні терміни, скорочення, символи, позначення тощо повторюються менше трьох разів, перелік не складається, а їх розшифрування наводиться у тексті при першому згадуванні.

5. Вступ.

У вступі коротко обґрунтовується актуальність і доцільність обраної теми, визначається сутність проблеми; формулюється мета роботи та зміст поставлених завдань, об'єкт і предмет дослідження, подається перелік використаних методів дослідження; дається характеристика роботи (теоретична, прикладна); вказуються нові наукові положення, запропоновані учасником конкурсу особисто, відмінність одержаних результатів від відомих раніше та ступінь новизни (вперше одержано, удосконалено, набуло подальшого розвитку); повідомляється про наукове використання результатів досліджень або рекомендації щодо їх використання, для прикладних робіт — прикладну цінність отриманих результатів.

У випадку використання в роботі ідей або розробок, що належать співавторам, необхідно відзначити цей факт і зазначити конкретний особистий внесок учасника. Також вказуються відомості про публікацію роботи та апробацію її результатів (за наявності).

Обсяг вступу – 2-3 сторінки.

6. Основна частина.

Основна частина науково-дослідницької роботи складається з розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів.

Кожний розділ починається з нової сторінки. Основному тексту розділу може передувати коротка передмова з описом вибраного напрямку та обґрунтуванням застосованих методів досліджень. У кінці кожного розділу формулюються висновки зі стислим викладенням наведених у розділі наукових і практичних результатів, що дає можливість звільнити основні висновки від другорядних подробиць.

В основній частині роботи наводиться характеристика джерел для написання роботи та короткий огляд літератури з даної тематики (не повинен перевищувати 20% обсягу основної частини), окреслюються основні етапи наукової думки за визначеною проблемою, вказуються питання, які залишилися невирішеними; обґрунтовується вибір напрямку досліджень, наводиться методика і техніка дослідження; подаються відомості про обсяг дослідження; викладаються, аналізуються та узагальнюються отримані результати, дається їх оцінка.

Зміст основної частини має точно відповідати темі роботи та повністю її розкривати.

7. Висновки.

Висновки мають містити стислий виклад результатів розв'язку наукової проблеми та поставлених завдань, зроблених у процесі аналізу обраного матеріалу оцінок та узагальнень. Необхідно підкреслити їх самостійність, новизну, теоретичне і (або) прикладне значення, наголосити на кількісних та якісних показниках здобутих результатів, обґрунтувати достовірність результатів та навести рекомендації щодо їх використання.

8. Список використаних джерел.

Список використаних джерел – елемент бібліографічного апарату, який містить бібліографічні описи використаних джерел.

Список використаних джерел необхідно розмішувати одним із таких способів: у порядку появи посилань у тексті (найбільш зручний у користуванні та рекомендований під час написання роботи), в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків, у хронологічному порядку.

Відомості про джерела складаються відповідно до вимог, зазначених у стандартах: ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Система стандартів з інформації бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання», затверджений наказом Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 10.11.2006 № 322; ДСТУ 4331:2004 «Правила описування архівних документів», затверджені наказом Держспоживстандарту України від 17.08.2004 № 181; ДСТУ 3582:2013 «Інформація та документація. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень в українській мові. Загальні вимоги та правила», затверджений наказом Мінекономрозвитку від 22.08.2013 № 1010; ДСТУ 3008:95 «Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення», затверджений наказом Держстандарту України від 23.02.1995 № 58.

Наприклад:

книга одного автора оформляється так: Карпенко О.О. Аналітико-синтетична переробка документної інформації : бібліографічний опис [Текст] : навч. посіб. / О.О. Карпенко; М-во освіти і науки України, Нац. аерокосміч. ун-т ім. М.С. Жуковського «Харк. авіац. ін-т». -Х. : ХАІ, 2009. - 70 с.;

книга двох авторів оформляється так: Кушнарєнко Н.М. Наукова обробка документів [Текст] : підручник / Н.М. Кушнарєнко, В.К. Удалова. - 3-тє вид., стер. - К. : Знання, 2006. - 331 с. - (Вища освіта ХХІ століття);

книга трьох авторів оформляється так: Власова Г.А. Аналітико-синтетична інформація [Текст] : навч. посіб. / Г.В. Власова, В.І. Лутовинова, Л.І. Титова ; М-во культури і туризму України, Держ. акад. керів. кадрів культури і мистецтв. - К. : ДАКККіМ, 2006. - 290 с.: іл., табл.;

книга чотирьох авторів оформляється так: Механізація переробної галузі агропромислового комплексу [Текст] : [підруч. для учнів проф.-тех. навч. закл.] / О.В. Гвоздєв, Ф.Ю. Ялпачик, Ю.П. Рогач, М.М. Сердюк. - К. : Вища освіта, 2006. - 478 [1] с. - (ПТО: Професійно-технічна освіта);

книга п'яти авторів і більше оформляється так: Новітня історія країн Західної Європи та Північної Америки, 1918-1945 рр. [Текст] : навч. посіб. для студ. ВНЗ / Баранов З.А., Кипарєнко Г.М., Мовчан С.П. [та ін.] ; за ред. М. Швагуляка. - Львів : Афіша, 2005. - 288 с.;

збірник оформляється так: Цеков Ю.І. Підтекст художнього твору і світовідчуження письменника [Текст] / Ю.І. Цеков // Проблеми сучасного літературознавства. - Одеса, 1998. - С. 149-180;

збірник під заголовком оформляється так: Антична міфологія : енциклопедія / [сост., ред. и предисл. К. Королева]. - М. : Эксмо ; СПб : Мидгард, 2005. - 768 с. : ил.;

багатотомна книга оформляється так: Корнієнко М.В. Дорогами правозахисту [Текст] : публікації у ЗМІ : у 3 т. / М.В. Корнієнко ; Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ. - Дніпропетровськ : Ліра ЛТД, 2008. - Т. 2 : Інтерв'ю. - 586 с.;

дисертація та автореферат дисертації оформляються так:

Ніколаєнко А.О. Удосконалення нормативної бази для вхідного контролю колісних пар вагонів [Текст] : дис. ... канд. тех. наук : 05.01.12 / Ніколаєнко Андрій Олександрович. - Захищена 15.07.2008 ; затв. 20.11.2008. - Севастополь, 2008. - 151 с. - Бібліогр. : с. 68-115;

Копанєва В.О. Формування фонду мережевих ресурсів у науковій бібліотеці (90-ті роки ХХ ст. - поч. ХХІ ст.) [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. істор. наук : спец. 27.00.03 «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство» / Копанєва Вікторія Олександрівна ; НБУ ім. В.І. Вернадського. - К., 2008. - 20 с.;

стаття із журналу оформляється так: Дзюба І.М. Україна перед сфінксом майбутнього [Текст] / І.М. Дзюба // Науковий світ. - 2004. - № 2. - С. 2-6;

рецензія оформляється так: Мойсеєнко А. Наодинці зі словом [Текст] / А. Мойсеєнко // Дзвін. - 1991. - № 12. - С. 143-146. - Рец. на кн. : Мірошніченко М.К. Око : поезія. - К. : Рад. письменник, 1989. - 138 с.

Якщо в конкретному інформаційному масиві переважають документи одного виду, загальне позначення матеріалу може бути випущеним, напр. : [Текст] - в описах текстових видань.

Картографічні документи оформляються так: Васильків [Карти]: обличчя міста / Держ. служба геодезії, картографії та кадастру, ДНВП «Картографія» ; ред. Л.П. Біла. - 1 : 15000. - К. : Картографія, 2009. - 1 к.

(1 арк.) : текст, іл., реклама : кольор. ; 48x68 см, склад 24x10 см - (Мандрівник). - На звороті арк. : текст, іл. - Дод. карта : Васильківський район. 1 : 220000.

Електронні джерела оформляються відповідно до загальних правил опису літературних джерел, при цьому в квадратних дужках після назви зазначається: [Електронний ресурс]. У кінці - Режим доступу: <http://www.psyh.kiev.ua>.

Наприклад: Архіви України [Електронний ресурс] : офіц. веб-портал Держ. арх. служби України / Держ. арх. служба України. - Електрон. дані. - [К.], 2014. - Режим доступу: <http://www.archives.gov.ua/>. - Назва з титул. екрана.

Посилання на сайти, портали, Інтернет-ресурси розміщуються окремо в кінці списку використаних джерел без нумерації під заголовком: «ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ», наприклад: <http://www.botany.kiev.ua>.

9. Додатки.

У додатках містяться допоміжні або додаткові матеріали, необхідні для повноти сприйняття роботи, кращого розуміння отриманих результатів: проміжні математичні доведення, формули і розрахунки, додаткові таблиці, графіки, рисунки, ілюстрації тощо.

ОСНОВНІ ВИМОГИ до написання реферативних робіт учнями 9 класів

Науково-дослідна робота учнів 9 класів виконується як науковий реферат з обраної теми. Вона є важливою формою самостійної роботи, в процесі виконання якої школярі оволодівають навичками роботи з літературними джерелами. Водночас, пошукова діяльність розвиває науковий світогляд, абстрактне мислення, вміння планувати і прогнозувати, робити узагальнення і висновки, поглиблює теоретичні знання з певної проблеми, систематизує і узагальнює їх, розкриває взаємозв'язки між явищами і сутністю, розширює словниковий запас, істотно впливає на рівень інтуїції, уяви, працелюбності, тобто формує ті особистісні риси, які необхідні для творчої і наукової еліти.

Виконання дослідження й оформлення його результатів повинні відповідати певним уніфікованим вимогам, що склалися у системі освіти.

Вимоги до назви, структури і змісту наукової роботи

1. Назва роботи має бути стислою і відповідати суті наукової проблеми, що вирішується. Тема і зміст дослідження повинні відповідати профілю секції.

2. Структура роботи

Наукова робота повинна обов'язково містити: титульний аркуш; тези; зміст; перелік умовних позначень (за необхідності); вступ; основну частину (поділену на розділи, підрозділи, пункти тощо); висновки; список використаної літератури (використаних джерел); додатки (за необхідності).

3. Вимоги до змісту роботи

3.1. Титульний аркуш є першою сторінкою роботи, що заповнюється за зразком (додаток 5.1).

3.2. Тези подають на початку роботи. Розміщуються після титульного аркуша, починаються з нової сторінки. У тезах подається стисла характеристика змісту науково-дослідницької роботи з лаконічним визначенням актуальності і обґрунтованої сутності наукової проблеми, мети, стислим викладом основних результатів дослідження та їх узагальнення. Наприклад: «Отже, у процесі дослідження встановлено, що...», «Отже, на основі аналізу літературних джерел виявлено, що...», «Отримані результати свідчать, що...» тощо. У тексті тез недоцільно вказувати завдання дослідження, переносити дослівно висновки з наукової роботи. Обсяг тез не може перевищувати 1 сторінки друкованого тексту.

У заголовку тез наводяться такі дані: назва роботи; прізвище, ім'я та по-батькові автора; назва територіального відділення МАН; назва базового позашкільного навчального закладу; навчальний заклад; клас; населений пункт; прізвище, ім'я та по-батькові, посада (за наявності науковий ступінь, вчене звання) наукового керівника.

3.3. Зміст розміщується після тез, починається з нової сторінки. Він містить перелік найменувань (заголовків) усіх наступних структурних частин роботи (у т. ч. розділів, підрозділів, пунктів із заголовками) та номери початкових сторінок їх розміщення. Написання заголовків має повністю відповідати їх написанню в тексті. Підпорядкованість рубрик у тексті роботи може відображатися у «Змісті» збільшенням абзацного відступу кожного нижчого ступеня рубрик порівняно з попереднім.

3.4. Вступ. У вступі подають загальну характеристику наукової роботи в рекомендованій нижче послідовності: актуальність теми, мета і завдання дослідження, практичне значення отриманих результатів, апробація результатів дослідження, обсяг і структура роботи.

Актуальність теми. Коротко висвітлюється сучасний стан наукової проблеми, у рамках якої проводилися дослідження на основі опрацювання й узагальнення наукової літератури. Шляхом критичного аналізу та порівняння з відомими розв'язаними проблемами обґрунтовують актуальність обраної теми та доцільність її розробки. Висвітлення актуальності має бути лаконічним і обґрунтовувати сутність проблеми або наукового завдання.

Мета і завдання дослідження. Формулюються мета і завдання роботи, які необхідно вирішити для досягнення поставленої мети. Недоцільно формулювати мету як

«Дослідження...», «Вивчення...», оскільки ці слова вказують на засіб досягнення мети, а не на саму мету. З чітко окресленої мети витікають завдання дослідження, на що можуть вказувати речення типу: «Відповідно до мети передбачалося вирішення таких завдань...», «Для досягнення поставленої мети необхідно було вирішити такі завдання...» тощо. Завдання дослідження можна подавати за нумерацією, або з абзацу окремим рядком чи суцільним текстом, відділяючи кожне розділовими знаками (; або ,). Кожне завдання варто починати зі слів: з'ясувати, проаналізувати, описати, висвітлити, встановити, здійснити, виділити, показати, дати системний аналіз, провести інвентаризацію тощо.

Невід'ємною складовою наукової роботи є висвітлення у вступі **практичного значення одержаних результатів**. Кожне наукове дослідження має практичне значення, оскільки воно поглиблює знання з конкретної наукової проблеми. У роботі можна подати перспективи щодо подальших експериментальних досліджень.

Апробація результатів дослідження. Необхідно показати, на яких зібраннях оприлюднювалися автором матеріали дослідження (виступи на учнівських конференціях, «круглих» столах, засіданнях секції МАН). Якщо результати дослідження були опубліковані, то доцільно у вступі ввести рубрику «**публікації**». Обсяг «Вступу» не повинен перевищувати 2 – 3 сторінок друкованого тексту.

3.5. Основна частина містить суть наукового звіту про виконану роботу. Матеріали основної частини поділяються на розділи, підрозділи, пункти, підпункти. Кожен розділ починається з нової сторінки. Наприкінці розділу потрібно формулювати висновки з лаконічним викладом наведених у ньому результатів. Такі висновки у розділах стають основою для написання узагальнення до всієї роботи. Основна частина реферативної роботи є аналітичним оглядом літератури і повинна містити якнайповніші систематизовані відомості з обраного питання. Аналізуючи наукову літературу, необхідно окреслити розвиток наукової думки з досліджуваної тематики та, характеризуючи сучасний стан останньої, виділити питання, які залишаються невивченими. На підставі аналізу літературних джерел обґрунтувати необхідність і актуальність проведення у перспективі експериментальних досліджень. *Під час написання наукової роботи учень повинен опрацювати і привести у списку використаної літератури не менше 15 джерел; аналізувати лише роботи, що безпосередньо пов'язані з обраною темою. Розгляд публікацій проводиться за тематичними групами, а в межах останніх найчастіше у хронологічному порядку опублікування. Бажано не залучати до огляду підручники, популярні видання (якщо вони не є предметом спеціального розгляду).*

3.6. Висновки. Цей розділ є логічним завершенням науково-дослідної роботи учнів 7-9 класів. У ньому необхідно лаконічно узагальнити наукові положення та висновки, що були встановлені шляхом аналізу літературних джерел в основній частині роботи. Обсяг розділу «Висновки» не повинен перевищувати 1-2 сторінки друкованого тексту.

3.7. Список використаної літератури. Бібліографічні описи всіх джерел, на які є посилання в тексті наукової роботи, наводяться після узагальнення результатів дослідження, починаючи список з нової сторінки. Державний стандарт визначає, що описи джерел у списку подають у порядку, за яким вони вперше згадуються в тексті, або описи у списку розміщуються в алфавітному порядку прізвищ перших авторів робіт чи заголовків праць. Бібліографічні описи джерел повинні відповідати вимогам діючих стандартів бібліотечної та видавничої справ. Вся література у списку послідовно (у порядку розміщення) нумерується.

ЗАГАЛЬНІ ПРАВИЛА оформлення реферативних та науково-дослідницьких робіт

1. Загальні вимоги.

Науково-дослідницька робота друкується шрифтом Times New Roman текстового редактора Word (або Open Office) розміру 14 на одному боці аркуша білого паперу формату А4 з інтервалом 1,5 (до 30 рядків на сторінці).

Поля: ліве, верхнє і нижнє — не менше 20 мм, праве — не менше 10 мм.

Обсяг науково-дослідницької роботи складає 15-20 (для гуманітарних напрямів 20-25) друкованих сторінок. Обсяг реферативної роботи – 12-18 сторінок. До загального обсягу науково-дослідницької роботи не входять: тези, додатки, список використаних джерел, таблиці та рисунки, які повністю займають площу сторінки. Текст роботи має бути написаний грамотно, без орфографічних, пунктуаційних та стилістичних помилок.

Науково-дослідницькі роботи виконуються державною мовою (у секціях російської мови та російської літератури дозволяється оформлення російською мовою); до роботи з іноземної мови додається анотація іноземною мовою. Захист роботи також проводиться іноземною мовою.

Кожна структурна частина науково-дослідницької роботи починається з нової сторінки. Заголовки структурних частин друкуються великими літерами симетрично до набору: «ЗМІСТ», «ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ». Заголовки підрозділів друкуються маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Заголовки пунктів друкуються маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу в підбір до тексту.

Відстань між заголовком (за винятком заголовка пункту) та текстом має дорівнювати 3-4 інтервалам.

2. Правила нумерації в роботі.

Нумерація сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, рисунків, таблиць, формул подається арабськими цифрами без знака №.

Всі сторінки роботи, враховуючи титульну сторінку, тези та додатки, підлягають суцільній нумерації, номер на титульній сторінці не ставиться, а на наступних сторінках проставляється у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці.

Нумеруються тільки розділи основної частини. Зміст, вступ, висновки не нумеруються, тобто не можна друкувати: «1. ВСТУП» або «РОЗДІЛ 6. ВИСНОВКИ».

Номер розділу ставиться після слова «РОЗДІЛ», після номера крапка не ставиться. Заголовок розділу друкується з нового рядка.

Підрозділи нумеруються в межах кожного розділу за правилом: (номер розділу).(номер підрозділу). В кінці номера підрозділу має стояти крапка, наприклад: «2.4.». Заголовок підрозділу наводиться у тому ж рядку.

Пункти нумеруються в межах кожного підрозділу таким чином: (номер розділу).(номер підрозділу).(номер пункту), наприклад: «2.3.4.». Заголовок пункту наводиться у тому ж рядку, але пункт може й не мати заголовка.

У кінці назв розділів, підрозділів, пунктів крапка не ставиться.

Формули нумеруються в межах розділу. Наприклад, «формула (2.3)» означає «формула 3 розділу 2» (наявність підрозділів на нумерацію не впливає). Формули, на які немає посилань, можна не нумерувати. Номер необхідно брати в круглі дужки і розміщувати на правому полі сторінки на рівні нижнього рядка формули, якої він стосується.

Рисунки нумеруються в межах розділу арабськими цифрами (аналогічно до формул та підрозділів) і позначаються словом «Рис.», наприклад «Рис. 1.2».

Таблиці нумеруються послідовно в межах розділу. У правому верхньому куті над заголовком таблиці розміщується напис «Таблиця» із зазначенням її номера. Номер таблиці складається з номера розділу та порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад: «Таблиця 2.3».

Додатки оформляються як безпосереднє продовження роботи на наступних сторінках. Вони розміщуються в порядку посилань у тексті роботи. Кожен із додатків має

розміщуватись на окремій сторінці. Додаток має мати заголовок, який друкується угорі симетрично відносно тексту. Додатки нумеруються великими українськими літерами і позначаються словом «Додаток», наприклад: «Додаток Б».

3. Правила цитування та посилання на використані джерела.

Під час написання науково-дослідницької роботи учень має посылатися на наукові джерела, матеріали, ідеї, висновки, результати, які використовуються в роботі. Це дає можливість перевірити наведені відомості. Посилатися слід на останні видання публікацій.

Якщо в роботі використовуються відомості з матеріалів з великою кількістю сторінок, тоді слід точно вказати номери сторінок, ілюстрацій, таблиць, формул із джерела.

Посилання в тексті роботи на джерела зазначається порядковим номером за переліком посилань, виділеним двома квадратними дужками, наприклад, «... у працях [1-7]...».

Якщо в тексті науково-дослідницької роботи необхідно зробити посилання на конкретні відомості, цитата наводиться в лапках, а посилання беруться у квадратні дужки із зазначенням порядкового номера джерела в списку використаних джерел та відповідної сторінки. Наприклад: «... набуття наукового знання передбачає оперування фактами, які характеризують певне явище, розробку наукової гіпотези (теорії), яка пояснює те чи інше явище і постановку експерименту для доведення висунутої теорії [8, с. 37]».

Згідно з науковим етикетом текст цитати необхідно точно відтворювати і наводити повністю, щоб не спотворити думки автора. Пропуск слів, речень, абзаців при цитуванні допускається без перекручення авторського тексту і позначається трьома крапками. В тексті роботи допускається непряме цитування автора (переказ, виклад думок автора своїми словами), при цьому слід точно викладати думки автора і давати відповідні посилання на джерело.

Посилання на ілюстрації в тексті роботи вказуються порядковим номером ілюстрації, наприклад, «рис. 1.2».

Посилання на формули вказуються порядковим номером формули в дужках, наприклад «... у формулі (2.1)».

На всі таблиці в роботі мають бути посилання в тексті, при цьому слово «таблиця» в тексті пишуть скорочено, наприклад: «...у табл. 1.2».

У повторних посиланнях на таблиці та ілюстрації треба вказувати скорочено слово «дивись», наприклад: «див. табл. 1.3».

4. Правила оформлення формул.

Формули в тексті роботи розташовуються відразу після посилання на них. Вони відокремлюються від тексту інтервалами в один рядок зверху і знизу та розташовуються посередині сторінки. Формули, якщо вони громіздкі й складні, розташовуються на окремих рядках, це стосується і нумерованих формул. Декілька однотипних невеликих формул подаються в одному рядку через кому, а іноді невеликі нескладні формули розташовуються безпосередньо в тексті.

Переноси у формулі допускаються лише на знаках рівності, плюс, мінус, множення і ділення з повторенням знака у наступному рядку.

Символи і коефіцієнти, що наводяться у формулі, описуються безпосередньо під нею в тій послідовності, в якій згадуються у формулі. Значення кожного символу або числового коефіцієнта подається з нового рядка. Перший рядок починається словом «де» без двокрапки.

Номер формули розміщується на правому боці сторінки на рівні нижнього рядка.

5. Правила оформлення ілюстрацій і таблиць.

Ілюстративний матеріал у роботі використовується з метою більш наочного представлення результатів досліджень та їх обґрунтування. Найчастіше в науково-дослідницьких роботах використовуються такі види ілюстративних матеріалів: креслення, рисунки, таблиці, діаграми, графіки, схеми, фотографії.

Всі ілюстрації зазначаються у тексті роботи.

Назва ілюстрації розміщується відразу після її номера, внизу.

Цифровий матеріал роботи оформлюється у вигляді таблиць. Слово «Таблиця» починається з великої літери, прописується курсивом і розміщується у верхньому правому куті сторінки, а її назва – посередині, симетрично до тексту і наводиться жирним шрифтом.

Приклад побудови таблиці

Таблиця 1.1

Назва таблиці

Заголовок				
Рядки				

Боковик

Графи (колонки)

Заголовки граф мають починатися з великих літер, підзаголовки — з маленьких, якщо вони складають одне речення із заголовком, і з великих, якщо вони є самостійними. Висота рядків має бути не менше 8 мм. Графу з порядковими номерами рядків до таблиці включати не треба.

Таблиця розміщується (після першого згадування про неї) в тексті так, щоб її можна було читати без обертання переплетеного блоку рукопису або з обертанням за стрілкою годинника.

Таблицю з великою кількістю рядків можна переносити на наступну сторінку. У разі перенесення таблиці на інший аркуш слово «Таблиця», її номер і назва не повторюються, далі над іншими частинами праворуч пишуться слова «Продовж. табл.» і вказується тільки номер таблиці, наприклад: «Продовж. табл. 1.2».

Зразок оформлення титульного аркуша

Міністерство освіти і науки України
Управління освіти і науки Тернопільської облдержадміністрації
Тернопільське обласне комунальне територіальне відділення МАН України

Відділення: математика
Секція: прикладна математика

НАБЛИЖЕНІ МАТЕМАТИЧНІ ОБЧИСЛЕННЯ
В ЗАДАЧАХ РОЗПІЗНАННЯ ОБРАЗІВ

Роботу виконав:
Тітов Дмитро Сергійович,
учень 10 класу Тернопільської
спеціалізованої школи I-III
ступенів №3 з поглибленим
вивченням іноземних мов

Науковий керівник:
Ткаченко Олександр Кирилович,
кандидат фізико-математичних
наук, доцент Тернопільського
національного технічного
університету ім. І. Пулюя

Тернопіль 2017

Додаток 2

До Правил проведення I та II етапів
Всеукраїнського конкурсу-захисту
науково-дослідницьких робіт учнів-членів Тернопільського
обласного комунального територіального відділення Малої
академії наук України у 2017/2018 навчальному році

Звіт

про проведення I етапу Всеукраїнського конкурсу-захисту
науково-дослідницьких робіт учнів-членів _____ філії
Тернопільського обласного комунального територіального відділення
МАН України

№ за/п	Назва відділення	Секція	Місце проживання		Місце проживання		Всього		Кількість учасників		
			Міста, районні центри		Села, селища міського типу		К-сть учасни ків	К-сть перемо жців	9 клас	10 клас	11 клас
			К-сть учасни ків	К-сть перемо жців	К-сть учасни ків	К-сть перемо жців					
Разом											

Начальник (завідувач) відділу (управління) освіти
Відповідальний за роботу філії

Додаток 3

До Правил проведення I та II етапів
Всеукраїнського конкурсу-захисту
науково-дослідницьких робіт учнів-
членів Тернопільського обласного
комунального територіального
відділення Малої академії наук
України у 2017/2018 навчальному році

ПРОТОКОЛ

засідання журі I етапу конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт
учнів-членів Тернопільського обласного комунального територіального
відділення Малої академії наук України

«__» _____ 20__ р.

Секція _____
базова дисципліна _____

№ за/п	Прізвище, ім'я, по батькові	Клас	Школа, район	Тема роботи	Науковий керівник	Кількість балів				Місце	Примітка
						Н.р.	Зах.	К.р.	Всього		

Голова журі _____ / _____ /
Члени журі _____ / _____ /

Додаток 4

До Правил проведення І та ІІ етапів
Всеукраїнського конкурсу-захисту
науково-дослідницьких робіт учнів-
членів Тернопільського обласного
комунального територіального
відділення Малої академії наук
України у 2017/2018 навчальному році

ЗАЯВКА

на участь у ІІ етапі Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких
робіт учнів-членів _____ філії Тернопільського обласного
відділення Малої академії наук України
2017/2018 н. р.

№ за п	Прізвище, ім'я, по батькові учасника конкурсу	Секція	Базова дисципліна (на контрольній роботі)	Клас	Школа	Тема роботи	Науковий керівник (прізвище, ім'я, по батькові)	Адреса, телефон учасника

Голова оргкомітету
Голова журі
Директор навчального закладу

_____/_____
_____/_____
_____/_____

Додаток 5

До Правил проведення I та II етапів
Всеукраїнського конкурсу-захисту
науково-дослідницьких робіт учнів-членів
Тернопільського обласного комунального
територіального відділення Малої академії
наук України у 2017/2018 навчальному році

ПАСПОРТ ЕКСПОНАТУ (РОЗРОБКИ)

Назва експонату (розробки): _____

_____

Прізвище, ім'я автора (авторів) експонату (розробки): _____

_____

_____

Назва навчального закладу (клас, курс), адреса, тел/факс: _____

_____

Назва гуртка _____

_____

Прізвище, ім'я, по батькові керівника гуртка

_____

_____

Навчальний заклад, на базі якого працює гурток, поштова адреса, тел/факс _____

_____

Примітка _____

Керівник навчального закладу

М. П.

Секція _____

Базова дисципліна _____

Назва дослідницької роботи _____

_____

Науковий керівник _____

_____

(прізвище, ім'я, по батькові, вчений ступінь, посада, контактний телефон)

Позашкільний заклад, в якому навчаєтесь/навчались _____

_____

(назва, адреса, ПІБ директора, тел. приймальної)

Скільки років займаєтесь в МАН _____

Є кандидатом в члени МАН / дійсним членом МАН _____

_____

Чим обумовлений Ваш вибір напрямку наукового дослідження _____

_____

_____

Чи були переможцем/учасником інших конкурсів, олімпіад, змагань (перерахувати) _

_____

_____

Чи володієте іноземною мовою (якою, рівень володіння) _____

_____

Чи маєте закордонний паспорт (дитячий проїзний документ) _____

Сфера інтересів _____

_____

В яких вищих навчальних закладах Ви мрієте здобути освіту

_____

_____

Якою професією хотіли б оволодіти _____

_____

В якій сфері Ви хотіли б реалізувати себе в майбутньому (виробництво, наука, бізнес, інше)

_____

Які побажання Ви маєте щодо діяльності МАН та процедури проведення конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт _____

_____

_____